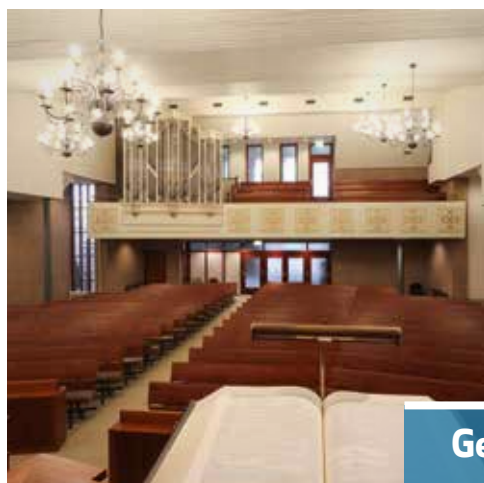
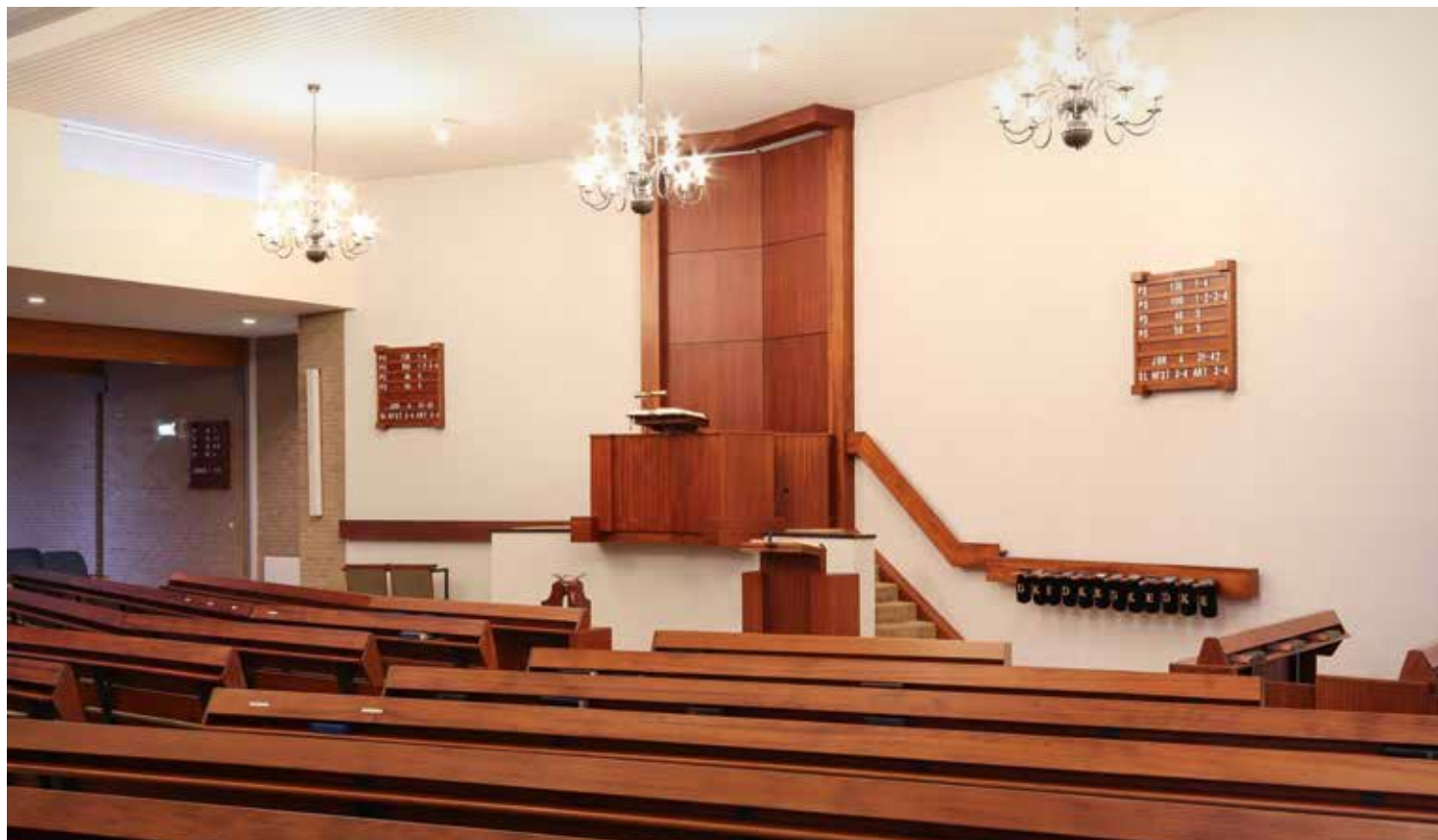

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

de

SAAMBINDER

Gereformeerde Gemeente Ermelo

23/05/2019
jaargang 97

nr **34**

Van 1982 tot 1994 wordt de gemeente van Ermelo gediend door ds. J.C. van Ravenswaay. Na zijn overlijden, op 21 oktober 2002, schrijft ouderling A.C. Duihuizen onder meer: 'Toen de dominee eens gevraagd werd hoe hij er persoonlijk voor stond, werden de volgende woorden uit zijn mond opgetekend, waarin afgezien wordt van de mens, waardoor de Heere de eer krijgt: 'Nee, dan zijn

er tijden dat het zingt van binnen: U is een beter lot bereid, uw heilzon is aan het dagen. Ondanks mij! Ondanks al mijn afdwalingen en ontrouw, blijft Hij nochtans de eeuwige Getrouwe, Die Zijn Kerk thuisbrengt tot op-
luistering van al Zijn deugden. Dan zullen we weten dat Zijn werk een volkomen werk, een klaar werk is, en zullen we het eeuwig zingen: En onze Koning is van Israels God gegeven".

Sterven en leven met Christus

Paulus schrijft zijn brief aan de Galaten. Hij heeft daar op zijn zendingsreizen het Evangelie verkondigd. Nu moet hij een scherpe brief schrijven en noemt hen 'uitzinnig'!

Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.

Galaten 2:20a

ds. D. de Wit,
Borssele

Er zijn dwaalleraars gekomen en die hebben gezegd dat het niet alleen uit genade is dat de Heere Zijn volk zalig maakt. Er moeten ook nog werken bij en ceremoniën moeten onderhouden worden. Het heeft Paulus veel verdriet gedaan en met het oog op hun behoud moet hij nu zo scherp zijn.

In vers 16 van dit hoofdstuk schrijft hij: 'Doch wetende dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus, zo hebben wij ook in Christus Jezus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus en niet uit de werken der wet; daarom dat uit de werken der wet geen vlees zal gerechtvaardigd worden.'

Paulus heeft dat ook bevindelijk geleerd. Dat vat hij samen met de woorden 'Ik ben met Christus gekruist'.

Opgezocht en stilgezet

Het is op zich een wonderlijk woord. Als we lezen wie met Christus gekruist werden, dan waren dat twee moordenaars. Daar was Paulus niet bij. Paulus heeft het hier dan ook niet letterlijk bedoeld. Hij heeft dit in zijn hart geleerd. Wat zou hij hiermee bedoelen?

We moeten daarvoor eerst letten op de woorden 'met Christus'. Zo was het van nature niet. Paulus was blazende dreiging en moord. Hij vervolgde Gods kinderen die de Naam van Jezus beleden. De Heere heeft Paulus echter opgezocht, stilgezet. Daar heeft Paulus voor het eerst gevraagd:

'Wie zijt Gij Heere', en: 'wat wilt Gij dat ik doen zal'. In Romeinen 7:9 zegt hij dat toen het gebod gekomen is. De wet in de hand van Christus is in zijn leven opgericht. En tóen is het donker geworden. Toen is ook een stervensweg begonnen. De zonde is weder levend geworden. De kanttekening zegt hiervan: 'Dat is, ik heb de menigte der zonde, die in mij wakker geworden was, levendig gevoeld'. En hij is gestorven. Hier van zegt de kanttekening: 'Dat is, ik ben in mijn gemoed overtuigd dat ik midden in den dood lag, en heb den moed verloren van door de gehoorzaamheid der wet te kunnen behouden worden'. We horen het terug in Galaten 2:19: 'Want ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou'.

Het genadeverbond

Paulus heeft echter meer gezegd. Hij schrijft in Galaten 1:16 dat het God behaagd heeft Zijn Zoon in hem te openbaren. Waar wij door de werken der wet niet meer zalig kunnen worden, openbaart het genadeverbond zich in de Zoon van Gods liefde en welbehagen. Wat een ogenblik is dat voor Paulus geweest: met Christus te zijn.

Nu is hij echter met Christus gekruist. Het werkwoord ziet op een ogenblik in zijn leven dat hij gekruist is. Door de wet heeft Paulus geleerd een groot zondaar te zijn, naar de wet de vloek en de dood onderworpen. De gerechtigheid die de wet eist, was in hem niet te vinden. Zo liet de wet hem in de dood. Paulus is voor de Rechter

In dit nummer

4 Commentaar:
Terugblik op Dordt

9 Een nieuwe manier van
bijbeluitleg [2]

20 Oude plaat en
opmerkelijke raad

- 2** Sterven en leven met Christus
- 3** Het zien op Jezus in Zijn leven [21]
- 5** 100 jaar De Saambinder [20]
- 6** 400 jaar Dordtse Kerkorde [3]
- 7** Al deze woorden [21]
- 8** De zinkende jongeling gered
- 10** De kudde geweid
- 11** Boekennieuws
- 12** Jeugdtribiek
- 13** Kerknieuws
- 13** Berichten
- 14** Kerkdiensten

Het zien op Jezus in Zijn leven [21]

geweest. Daar was Christus echter óók! Hij is met Christus gekruist. Christus stierf op de plaats van Gods eisend recht, waar de schuld moest worden betaald en een gerechtigheid aangebracht. Daar sterft de Kerk met Christus. Daar gebeurt ook een eeuwig wonder, dat zij niet kunnen bezien. Daar stierf Christus in hun plaats, zo noodzakelijk, om het leven te verwerven. Wat raakt Paulus daar zijn eigen leven kwijt. Hij schrijft iets later: 'doch niet meer ik'. Nooit, maar dan ook nooit kunnen ze met hun leven voor Gods recht bestaan. Het is hen de dood geworden, ja hun 'ik' is gestorven. En toch zo wonderlijk: 'en ik leef!'

Het wonder van Pasen

Hier klinkt nu dat grote wonder van Pasen: en ik leef, doch niet meer ik. Paulus is gestorven, en tóch leeft hij. Nee, dat leven is niet meer van hem. Het is geschónken leven, verworven door Christus. Door Zijn dood, waarin Hij Sion meenam, heeft Hij een gerechtigheid aangebracht. Hij heeft het leven van Zijn Vader ontvangen op grond van recht. Het kostte dierbaar bloed. Het was op grond van volkomen gehoorzaamheid. Hij ontving het! En Hij schonk het aan een Paulus, die geen leven meer had in zichzelf. Zo was zijn leven volkomen het leven van Christus geworden. Sion krijgt achter de dood de Zone Gods als uit de hand des Vaders terug. En dan hebben ze de dood en het graf niet meer voor zich. Dat ligt achter en het leven, ja het eeuwige leven voor hen. Paulus zegt nog iets: 'maar Christus leeft in mij'. In het vervolg van hoofdstuk twee spreekt hij van de vruchten van dat leven. Nee, dan worden wij niet meer door de werken der wet zalig. Dan gaat wél het leven van Christus in Sion openbaar komen in een leven naar Gods geboden en een haten van de zonden. Maar het is alles in Christus. Hem behoort die kroon toe. Straks zal ook gezien worden wat Sion hier bij ogenblikken weleens uitroept: 'Christus Die ons leven is' (Kol. 3:4). Dan zal Sion met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

Wat kan Pasen het hart gaande maken en een verlangen geven om te zien dat de gloriekroon eeuwig bloeit op het hoofd van Davids grote Zoon. Zoals deze Christus is, zo is er echt maar Één. Hij Die het leven is.

Isaac Ambrosius

Uit: "Het zien op Jezus" Isaac Ambrosius (uitg. Den Hertog).

HOOFDSTUK 2

4. Van de wonderwerken van Christus

De wonderwerken van Christus zijn vele geweest. En wat zijn deze wonderwerken anders geweest dan een gevolg van de leringen van Christus, die in Zijn predikaties zijn verhandeld geweest? Iemand heeft het genoemd een bevestiging van de leer en een verzegeling van de predikaties van Christus. Indien wij erop letten, zullen wij bevinden dat Hij Zijn meeste wonderwerken gedaan heeft in de werken van barmhartigheid.

Hij heeft eens water in wijn veranderd, heeft op het water gewandeld, maar alle andere wonderen zijn werken van barmhartigheid geweest, volgens het voornemen Gods, Die wilde dat Hij Zijn macht zou openbaren in het bewijzen van barmhartigheid en hulp aan de mensen.

1. Onder alle wonderwerken door Hem gedaan, heeft Hij te Kana, waar Hij het eerste wonder gedaan had, ook het tweede verricht. Een edelman, of een hoveling of een kleine koning (gelijk enigen het verstaan willen) 'ging tot Hem en bad Hem, dat Hij afkwame, en zijn zoon gezond maakte; want hij lag op zijn sterven' (Joh. 4:47). Wij vinden niet dat Christus veel met de edelen verkeerd heeft, maar hier heeft Hij het gedaan.

Niet vele wijzen naar het vlees, niet vele machtigen, niet vele edelen zijn er geroepen (1 Kor. 1:26), doch het zij verre dat er niet enigen zouden geweest zijn. Deze edele heer verlangt naar Christus in zijn zwarigheid. Het was tot zijn behoud dat zijn zoon ziek was, want anderszins zou hij zo'n goede kennismaking met zijn Zaligmaker niet gemaakt hebben.

O, wij zijn traag om tot Christus te komen, tenzij de nood ons daartoe dringt. En hierom worden ons van Christus toegezonden krankheden, ziekten, zwakheden, tegenspoeden en verdrukkingen, opdat wij Hem zouden zoeken. Kom dan, hebben wij verdrukkingen? Waarheen hebben wij anders te gaan dan naar Kana, en Christus te zoeken! Waarheen hebben wij anders te gaan dan naar dat hemelse Kana, waar ons water in wijn zal veranderd worden, waar onze Geneesmeester woont, Die het beste weet hoe onze zielen en lichamen geheel te genezen zijn; opdat wij eens mogen zeggen: het is mij goed dat ik verdrukt ben geweest.

Het eerste antwoord dat onze Zaligmaker deze edelman gaf, was een woord van bestraffing: 'Tenzij dat gijlieden tekenen en wonderen ziet, zo zult gij niet geloven' (Joh. 4:48). Christus' naaste antwoord aan deze hoofdman was een woord van vertroosting: 'Ga heen, uw zoon leeft' (vers 50). O, wat een zachtmoedigheid en goedertierenheid van Christus! Met één woord geneest Hij twee lijdens, de zoon en de vader, de koorts van de zoon en het ongelooft van de vader. Wie zou hier niet kunnen aanmerken de trappen van het geloof?

(wordt vervolgd)

Terugblik op Dordt

De herdenking van de Dordtse Synode loopt inmiddels ten einde. Eind deze maand wordt in Dordrecht ook de slotbijeenkomst van de zogenaamde Nationale Synode gehouden, waarop een groot aantal kerken (waaronder de Remonstrantse Broederschap) een verklaring van verbondenheid ondertekent.

C.S.L. Janse,
Apeldoorn

Dat wijst erop hoezeer de kerkelijke verhoudingen anders zijn komen te liggen. De gang van zaken op de Dordtse Synode van 1618/19 wordt nu door velen betreurd. Moest dat nu allemaal zo? Had men de breuk met de remonstranten niet kunnen voorkomen? In die trant sprak de scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, dr. R. de Reuver, begin deze maand de vertegenwoordigers van de Remonstrantse Broederschap toe. Daarbij maakten die vertegenwoordigers wel duidelijk dat zij inmiddels in theologisch opzicht een heel andere positie innemen dan destijds Arminius. Die was bepaald niet vrijzinnig te noemen, zoals de remonstranten dat in de loop der jaren wel geworden zijn. Ook op kerkelijk gebied gaat het vaak van kwaad tot erger.

Niet uit de toon

Arminius zou nu in de kring van de Christelijke Gereformeerde Kerken of de Gereformeerde Bond niet uit de toon vallen. Dat moet helaas geconstateerd worden. Een jaar of tien geleden typeerde

dr. W.A. den Boer, destijds verbonden aan de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken, hem in zijn proefschrift als een gereformeerd theoloog. De hervormd-gereformeerde prof. dr. H. van de Belt zei onlangs dat hij zou willen dat alle predikanten in zijn kerk voortaan zouden preken als Arminius deed.

Nu zou dat voor veel predikanten in de Protestantse Kerk inderdaad een verbetering zijn. Zij zijn immers nog verder afgeweken van de Bijbelse leer. Maar moet dan tegelijkertijd ook niet gewaarschuwd worden tegen de leer van Arminius? Het ging destijds toch niet om theologische discussies, die wellicht voor de liefhebbers heel interessant waren, maar die het hart van het evangelie niet raakten! Gomarus heeft eens gezegd dat hij met het gevoel van Arminius voor Gods rechterstoel niet zou durven verschijnen. Het ging immers om de fundamentele vraag of Christus een volkomen Zaligmaker was, of dat er van de mens nog iets bij moest. Was Gods genade onwederstandelijk, of diende de mens gewillig te zijn?

Kerkscheuring

Vandaar dat de gereformeerden in de zeventiende eeuw van mening waren dat de remonstrantse leer en de remonstrantse predikanten in de kerk niet geduld konden worden. Dat leidde inderdaad tot een kerkscheuring, maar in die tijd wist men nog van het onderscheid tussen de ware en de valse kerk (NGB, art. 29). Niet alles, lang niet alles, wat zich de kerk van Christus noemt, is dat ook.

In de gemeente van Korinthe was er sprake van scheuringen. De apostel Paulus schrijft daarover: 'Want er moeten ook ketterijen onder u zijn, opdat zij die oprecht zijn, openbaar mogen worden onder u' (1 Kor. 11:19). In de kanttekeningen wordt er op gewezen dat, wanneer de grondstukken van de zaligmakende leer in het geding zijn, 'ketterij erger en schadelijker is dan scheuring'.

Daar denken velen tegenwoordig op het kerkelijk erf heel anders over. In de kerk moet men elkaar niet binden aan de belijdenis of aan een strikte uitleg van de Bijbel. Het is juist mooi als er ruimte is voor een grote mate van verscheidenheid en men elkaar over en weer blijft zien als broeders en zusters in de Heer.

Waarheidsvraag

Dat komt omdat de ernst van de boodschap gemist wordt. Men weet er niet meer van dat alleen de smalle weg naar het leven leidt. Vandaar dat de verdraagzaamheid aangeprezen wordt en de waarheidsvraag nauwelijks meer aan de orde komt. Die past ook niet meer in onze postmoderne cultuur. Ieder zoekt tegenwoordig een geloofsbeleving die hem aanspreekt en wee degene die die keuze zou willen stellen onder de fundamentele kritiek van Gods Woord. Dat heet al gauw ketterjacht en scherpslijperij. Maar het Woord van God is 'scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard' (Hebr. 4:12). Dat behoeven wij niet scherp te slijpen. Dat is al zo. Geen wonder dat men geen begrip heeft voor de gang van zaken op de Dordtse Synode en dat ook allerlei mensen die zich nog wel gereformeerd noemen, feitelijk in hun maag zitten met de harde aanpak van de remonstranten.

Mogelijk dat er destijds in de hitte van de strijd weleens dingen gezegd en gedaan zijn, die niet hadden moeten gebeuren. Dat is tegenwoordig in het kerkelijk leven helaas niet anders. Maar dat verhindert ons niet om de Dordtse Synode te zien als een belangrijk onderdeel van de kerkgeschiedenis, waarvoor we God dankbaar mogen zijn.

De zaak des Konings heeft haast

A. Bel,
Vlaardingen

'Zo de Heere wil, hopen wij als Gereformeerde Gemeenten op dinsdag 30 april a.s. onze eerste landelijke zendingsdag te houden. Het is immers een dringende noodzaak dat de hoge roeping der zending meer en meer een plaats krijgt in het midden onzer gemeenten.'

De voorgevel van Tivoli aan het Lepeleburg in Utrecht.

Dit bericht stond in De Saambinder van 4 april 1957.

De zendingsdag – het zou een begrip worden in onze gemeenten. Er zijn jaren geweest dat er meer dan achtduizend mensen aanwezig waren. Aan de zendingsdagen is onafscheidelijk de naam van D.P. Polder verbonden. Het overgrote deel van het werk rond de zendingsdagen kwam op zijn schouders terecht. Daarbij bleef hijzelf liefst zoveel mogelijk op de achtergrond. Over de zendingsdagen zou veel te schrijven zijn, maar we beperken ons tot enkele dingen over de eerste vijf zendingsdagen, 1957 tot en met 1961.

Heilige activiteit

De eerste zendingsdag zou worden gehouden in het kerkgebouw in de Boothstraat van de Gereformeerde Gemeente in Utrecht. Maar op het laatste moment werd de grote Gereformeerde Oosterkerk gehuurd. Dat was maar goed ook, want er kwamen circa 1.400 mensen. Ds. H. Rijksen, de voorzitter van het deputaatschap, opende de bijeenkomst. 'Als laatste beklom ds. Verhagen het spreekgestoelte tot het spreken van het slotwoord', zo luidde het verslag in De Saambinder. 'Hij deed dit op ernstige wij-

ze, aandringend op heilige activiteit, want, zo sprak hij, de zaak des Konings heeft haast. Onze gemeenten hebben een schuld af te doen met betrekking tot de zending, en spreker hoopte dat de tijd spoedig aan zou breken dat we van het geld *verzamelen* voor zending en zendeling zouden kunnen overgaan tot het geld *uitgeven* voor eigen zendingswerk'. 'De zaak des Konings heeft haast'. Deze woorden hebben bij velen diepe indruk gemaakt. Vele jaren later werd er nóg over gesproken.

De tweede zendingsdag (1958) werd ook in Utrecht gehouden, in Tivoli. Dat was een noodgebouw, want in 1955 was het 'oude' Tivoli wegens bouwvalligheid gesloopt. Dat noodgebouw heeft trouwens jarenlang dienstgedaan. Het slotwoord werd weer door ds. Verhagen gesproken. 'We moeten verder, niet alleen praten, er moet ook wat gebeuren. Laten wij echter niet trachten die taak in eigen krachten te verrichten, maar het van de Heere mogen verwachten'.

De derde zendingsdag (30 april 1959) werd ook in Tivoli gehouden. In De Saambinder van 16 april 1959 stond het volgende bericht, waarin ook de naam van G. Kuijt werd

genoemd, die in juni 1958 door het Curatorium was toegelaten tot de Theologische School.

'Wij hopen, evenals de vorige jaren, op een grote opkomst. Te meer daar nu de tijd nadert, dat wij als Gereformeerde Gemeenten iets van onze grote schuld te dien opzichte hopen te kunnen afbetalen, daar de heer Kuijt aan onze school thans zijn opleiding volgt tot zendingspredikant'.

De vierde zendingsdag werd op Bevrijdingsdag gehouden (5 mei 1960) in de Julianahal van het Jaarbeursgebouw. Er waren daar ongeveer vierduizend zitplaatsen. Dat was nog maar nét toereikend.

Petrus en Cornelius

Op maandag 1 mei 1961 werd in de Merwedehal van de Jaarbeurs te Utrecht de vijfde zendingsdag gehouden. Een van de sprekers was G. Kuijt. 'Onze toekomstige predikant-zending sprak er van hoe Petrus moest worden ingewonnen om naar Cornelius te gaan. En later, als de andere discipelen en de broeders te Jeruzalem horen wat Petrus ervaren heeft, worden ook zij ervoor ingewonnen dat het Evangelie aan de heidenen gepredikt wordt. 'Want als zij dit hoorden (namelijk hoe de Heere krachtig kwam te werken in het huis van Cornelius) waren zij tevreden en verheerlijkten God, zeggende: Zo heeft God ook de heidenen de bekering gegeven ten leven'. Ziedaar de grondslag van het zendingswerk. Wat een troost voor onze gemeenten en ook voor ons zendings-team, dat zij mogen uitgaan in de wetenschap, dat de Heere de bekering ten leven gegeven heeft aan de heidenen!'

Op 10 februari 1962 werd Kuijt tot predikant bevestigd en kort daarna vertrok hij naar Nieuw-Guinea.

25 dominees

Er is een tijd geweest dat alle aanwezige predikanten op het podium plaatsnamen, dus niet alleen de zendingsdeputaten. Het was lange tijd de taak van de zendingscommissie Vlaardingen om de collecte te organiseren. Uiteraard werd de collecte altijd zeer hartelijk aanbevolen. Maar - zo dacht de commissie eens - wat zouden de dominees eigenlijk zélf geven? Toen is het podium apart becollecteerd (zo'n 25 dominees). De opbrengst bedroeg slechts... Maar kom, dit speelde zich af eind jaren zestig, en we zouden ons beperken tot de eerste vijf jaar.

(wordt vervolgd)

Onmisbare grondslag voor ons kerkelijk leven

J.T. van den Berg,
Nunspeet

Hoe is het nu verder gegaan met de DKO? Hiervóór bleek al dat deze na 1816 geen gelding meer had. De Afscheiding van 1834 wilde terug naar de leer, dienst en tucht van de vaders; zo staat het in de Acte van Afscheiding.

De DKO geeft aan ons kerkelijk leven een hechte en Bijbelse grondslag.

toegegroeid; er werd duidelijk geestelijke gemeenschap ervaren. Dat was inderdaad de basis en daarom heeft men dat toen niet verder benoemd.

Het is vooral de persoon van ds. G.H. Kersten geweest, die zich onvermoeibaar heeft ingezet om het nieuwe kerkverband ook kerkrechtelijk in het juiste spoor te brengen. Dat heeft hem veel strijd gekost! Hij verzorgde al in 1907 een nieuwe uitgave van de DKO. Daarbij werden bepalingen die niet meer toegepast konden worden, bijvoorbeeld inzake de bemoeienis van de overheid en betreffende de Waalse kerken, cursief gedrukt.

Het is in feite deze uitgave die nog steeds als onze kerkorde fungeert. Dat geldt ook de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. De Christelijke Gereformeerde Kerken hanteren ook de DKO, zij het dat deze inhoudelijk en taalkundig behoorlijk is aangepast. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hebben enkele jaren geleden een nieuwe kerkorde vastgesteld, die wel beoogt in het spoor van de DKO te gaan, maar die toch inhoudelijk en qua opzet daar verder vanaf staat.

De toekomst van de DKO

Hiervoor is kort uiteengezet dat onze gemeenten nog steeds de 400 jaar oude DKO als kerkorde hanteren. We mogen daar dankbaar voor zijn. De DKO geeft aan ons kerkelijk leven een hechte en Bijbelse grondslag. Wel moeten we beseffen dat de DKO onder volstrekt andere omstandigheden werd vastgesteld dan de situatie waarin de kerk vandaag staat. Hiervoor bleek al dat een aantal bepalingen feitelijk niet meer toepasbaar is.

Wat de kerkregering betreft, greep men daarom terug op de aloude DKO. Daar is overigens een jarenlange strijd over gevoerd; deze periode wordt wel genoemd 'de crisis der jeugd'. Maar uiteindelijk werd toch de DKO bevestigd als kerkorde. De leus was: terug naar Dordt! Daarbij werd overigens weleens over het hoofd gezien dat een kerkorde uiteraard iets anders is dan een belijdenisgeschrift.

Er is in onze kring begrijpelijk altijd grote terughoudendheid gebleken om de kerkorde te wijzigen, maar de kerkorde geeft de mogelijkheid en zelfs de noodzaak van wijziging zelf aan (art. 86). We weten dat de kerken van de Afscheiding onderling sterk verdeeld waren; naast de Afscheidenen bestonden ook de Kruisgezinden en de Ledeboerianen, de volgelingen van ds. Ledeboer. Ook deze gemeenten volgden de DKO, zij het dat hier in de praktijk nogal eens tamelijk los mee werd omgegaan. Persoonlijke inzichten van vooraanstaande figuren hadden vaak meer gezag dan de officiële kerkorde!

Intussen bleek ook steeds duidelijker dat de inhoud van de kerkorde op punten nogal gedateerd was. Zo geeft de DKO als gevolg van de sterke overheidsinvloed op

de Dordtse synode een zekere mate van zeggenschap aan de overheid bij ambtsdragerbenoemingen. Dergelijke bepalingen kunnen uiteraard niet meer worden gehanteerd. Ook verouderde woorden roepen in de DKO soms vragen op.

Gereformeerde Gemeenten en de DKO

Onze gemeenten zijn ontstaan uit de vereniging van de Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis en het grootste deel van de Ledeboeriaanse gemeenten. Zoals bekend heeft ds. L. Boone met een aantal gemeenten zich destijds niet bij dit kerkverband willen aansluiten. Hier ligt de ontstaansbron van de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, die overigens ook de DKO als kerkorde hanteren. Bij de totstandkoming van het nieuwe kerkverband in 1907 werd de DKO benoemd als 'accord van kerkelijke gemeenschap'. Hierop is wel kritiek geuit vanuit de gedachte dat niet een kerkorde, maar de gemeenschap in belijdenis grondslag van een kerkverband behoort te vormen. Dat laatste is juist, maar daarbij moet wel worden bedacht dat deze vereniging juist tot stand kon komen doordat beide verbanden al steeds verder naar elkaar waren

Ook vraagt gewijzigde wetgeving soms om aanpassing van de kerkorde. Zo heeft onze generale synode in 2002 een Bijbelse definitie van het huwelijk aan de DKO toegevoegd. Dat was nodig in verband met de trieste ontwikkelingen rond de huwelijks-wetgeving. Daarbij is niet gekozen voor wijziging van bestaande artikelen maar voor een aanvulling door middel van een zogenoemde aantekening (bij art. 70). Op meer punten is zo'n aanvulling inmiddels nodig gebleken, zoals bij de vertegenwoordigingsbevoegdheid van kerkelijke vergaderingen en het instellen van deputaatschappen met rechtspersoonlijkheid.

Een bijzonder jubileum

Een kerkordelijk bestel naar Schrift en belijdenis is heel veel waard. God is een God van orde. Laten we daarom zorgvuldig omgaan met de erfenis van onze vaders. De DKO is een kostbaar monument; maar monumenten hebben ook onderhoud nodig.

De vorige synode heeft het deputaatschap Kerkrecht mandaat gegeven om te bezien op welke punten aanpassing van de DKO nodig zou kunnen zijn met het oog op niet meer toepasbare bepalingen of verouderde omschrijvingen. Verwacht mag dus worden dat onze komende synode zich

weer intensief met de kerkorde zal bezighouden. Dat is ook goed, want zoals we zagen schrijft de kerkorde zelf voor dat, als het nut van de kerken dat vraagt, bepalingen kunnen of zelfs moeten worden gewijzigd.

Het zal duidelijk zijn dat de principiële fundamenten van het gereformeerde kerkrecht daarbij niet in het geding zullen mogen komen. De vier eeuwen oude DKO verdient het alleszins om in ere te worden gehouden en geeft nog steeds een onmisbaar kader voor een werkelijk gereformeerd kerkelijk leven!

(slot)

RUBRIEK AL DEZE WOORDEN [21]

Rusten, in nieuwtestamentisch licht

TIEN GEBODEN VOOR ONS

Nog eenmaal staan we stil bij het vierde gebod. Omdat er over dit gebod in de loop van de eeuwen zoveel te doen is geweest, zijn we op zoek naar de constante lijn.

Bij alle wisselingen, meningen en praktijken luisterden we daarom (natuurlijk) allereerst naar de woorden die de HEERE Zelf heeft gesproken. Daarin stelden we een duidelijke rode draad vast. Laat die blijvende norm ons geweten vormen en onze levenspraktijk bepalen! De rustdag als een onderscheidingsteken, weet je nog? Als een zichtbaar bewijs van de zegen van het leven onder de bediening van het genadeverbond. Je leest het goed, onder de zégen. Want dat is en blijft het, wat er ook tegenop komt. En dat zal niet gering zijn! De zégen wil men ons meer en meer ontroven. Rust toch naar de grondwet van het genadeverbond!

De tweede fundering vinden we in onze belijdenis. Een heldere constante voor de kerk der eeuwen. We willen immers in hartelijke verbondenheid met deze kerk der eeuwen blijven luisteren naar Gods onveranderlijk Woord. En niet eigenwijs en eigentijds onze eigen weg gaan. Eigenlijk om alleen eigen zin te doen. Om daarmee de rustdag langzaam maar zeker kwijt te

raken. Dan hebben we nooit meer rust! Besef dat goed.

We luisteren daarvoor naar ons Duitse troostboek. Met zijn beproefde, wonder-schone uitleg van het vierde gebod. Een uitleg, waarop we heel zuinig moeten zijn. Omdat helder gebleken is hoeveel zegen hieraan verbonden is (geweest). De rustdag als gave, als onderscheidingsteken en als roeping. Wonderlijk, déze ordening en dit ritme. Let erop dat de Heidelberger zich bijna uitsluitend baseert op het Nieuwe Testament. Men wil ons opvoeden tot het geheim van de innerlijke werking van de Heilige Geest. Deze Geest van de Opge-stane werkt middellijk. Om onze rusteloze zielen uit te tillen boven het aardse en te richten op de rust in God, door de levende Rustaanbrenger. Daartoe een dag om uit te rusten en toe te rusten. En het centrum daarvoor is de kerkdienst!

Het meest belangrijke van deze kerken-dienst is de Woordbediening. Een eerste voorwaarde voor de heiliging van Gods dag is daarom de onderhouding van 'de kerkdienst of het predikambt', zegt Zondag 38. Het hárnt van het rustdaggebod ligt daar. Dan vatten we antwoord 103 samen:

- vooral op die dag naar de gemeente Gods trouw komen;
- naar de stem Gods luisteren, door middel van de Woordbediening;
- de beide sacramentele inzettingen

Gods hoogachten;

- de naam van God gezamenlijk aanroepen;
- de medeschepselen Gods in hun nood niet vergeten;
- de dag waarop alleen de Heilige Geest werkt: vrede in de levende Christus, Die de levendmakende Geest heeft verworven.

Dus de dag van de rust en van de erediens-t. De dag waarop de Zon der gerechtigheid opstond uit het graf en bijzonder opgaat in het hart. Opdat 'de Heere van de sabbat' leve en heerse in ons leven. Opdat alle dagen van ons leven gericht zullen worden op de eeuwige sabbat, de rust die er overblijft voor het volk van God (Hebr. 4:9). Opdat we leren rusten van onze boze werken, van de boosheid die ons altijd aanhangt.

Dat is het hêrschepingswonder in een door de zonde vermoeide zondaar, met een lichaam der zonden en des doods, schreeuwend naar de Verlosser, Die leeft en bidt. Het 'heiligen' van de dag van de Verlosser is veel meer een mógen dan een moeten. Want de zaken van Gods liefdedienst vervullen het hart. En Psalmen als 27 en 84 krijgen een diepe inhoud. In het volle licht van het Nieuwe Testament. Daarom, heilig toch de rustdag, zoals onze vaders die beleeden en beleefden. Je zult rust vinden!

v. A.

De zinkende jongeling gered

Bart Roest heeft veel brieven geschreven naar zijn geliefde zielenvriend Floor de Kruijf te Werkhoven. Hij mocht door genade een leesbare brief zijn en een nabij leven met de Heere beoefenen. We plaatsen een brief waarin hij met blijdschap beschrijft hoe hij van dichtbij de wonderen van de Allerhoogste mocht aanschouwen in het heengaan van een 18-jarige jongen.

Waarde zielenvriend Floor!

Het ligt in mijn hart u een woordje te schrijven van de wonderen des Allerhoogsten. Als u dit geschrijf leest, hoop ik dat uw hart stuk geslagen wordt, om mededeling te ontvangen van de wegen Gods, tot eer van des Heeren groten Naam en tot moed uwer ziele, opdat de hope op God in uw hart levendig mag worden en u mag zingen van de wegen des Heeren.

De heer Bart Roest

U weet, zaterdag acht dagen geleden, wat u bij ons gehoord hebt van die jongen te Groenekan die stervend worstelend was onder schuld en zonde. Zo'n strijd met alles. Van zondag op maandag heeft de Heere vervuld: deze ellendige riep en de Heere hoorde en heeft ruimte en verlossing in Christus geschonken. Dien zeer onwaardig gemaakte stervende 18-jarige Jan heeft ondervonden: wie U aanroept in den nood, vindt Uw gunst oneindig groot. Op uw noodgeschrei doe Ik grote wonderen. De Heere doet wonderen, Hij alleen, daarom wordt Hij in Israël geprezen. De Heere Jezus heeft Zijn reddende Hand uitgestoken naar die zinkende jongeling, hem met Zijn liefde vervuld. Zijn Persoon, Dien eeuwige Middelaar, openbaarde Zich. De stervende heeft de ganse nacht getuigd van de daden Gods, zag de hemelen geopend en Jezus staande omringd met de duizenden engelen en verlost. Het grote Avondmaal was aangericht. Deze jongen werd gezegd des morgens: vanavond 7 uur

zult ge in heerlijkheid opgenomen worden. Die jongen heeft zondag en maandag naar mij gevraagd.

Maandag voormiddag kreeg ik een telegram om dadelijk te komen. Heb met de blijde Jan gesproken. 'Vader, in Uw handen beveel ik mijne geest', getuigde de stervende. Om 6 minuten over 7's avonds, lieve Floor, o eeuwig wonder, is Jan in mijn armen in zijn Heiland ontslapen en hebben de engelen hem gedragen in heerlijkheid. Vrijdag hebben wij Jan te Groenekan op het kerkhof begraven. Ik heb de begrafenis geleid, hetwelk mij was opgelegd. Er waren er velen van des Heeren lieve volk gekomen, gevraagd en ongevraagd, van alle kanten, uit zielsbetrekking en blijdschap om de grote werken Gods te aanschouwen. Van de HBS uit Utrecht was er de hele klas. Schoolmakers die Jan gedragen hebben. Daar waren ook de leraars en de directeur, vier hebben er op het graf gesproken.

Floor, door 's Heeren goedheid viel alles weg en heb ik het in alle eenvoudigheid zo makkelijk gedaan. De Heere ondersteunde mij, had gemeenschap met Jan. Veel volk van Utrecht en uit De Bilt waren op het kerkhof.

De Heere Jezus heeft Zijn reddende Hand uitgestoken naar die zinkende jongeling, hem met Zijn liefde vervuld. Zijn Persoon, Dien eeuwige Middelaar, openbaarde Zich.

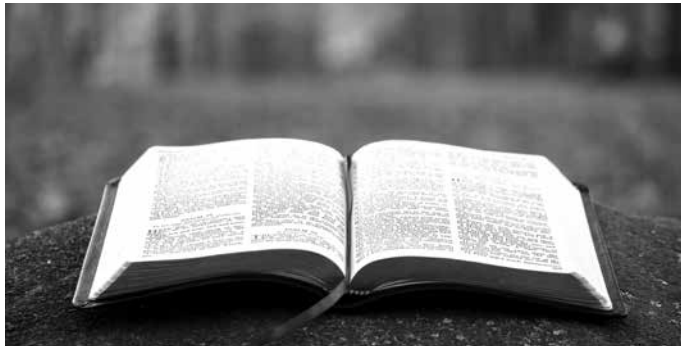
Floor, de rest vertel ik u persoonlijk, wanneer ik u ontmoet. Floor, ik ben zo blijde in mijn hart. Is het geen eeuwig wonder waar ik toe verwaardigd ben geworden met Gods lieve volk. O wij hebben zo een blijde dag met elkander gehad. De één was al kleiner dan de ander. Mijn lichaam is er beter van geworden. Wonderlijk veel heb ik u nog mee te delen, zo gauw ik kan kom ik eens, hoor. Ds. Kieviet knapt op. Floor, de groeten van de vrouw, die heeft den Heere ook ontmoet. Ik eindig met deze woorden: 'Voor een doorn zal een dennenboom opgaan, voor een distel een mirtenboom, het zal den Heere tot een Naam en tot een teken zijn tot in eeuwigheid'. Groet uw broer Willem en Jan en Heintje. De God Jakobs beure u in een hoog vertrek.

Uw vriend Bart, die zo blijde is.

Een nieuwe manier van bijbeluitleg [2]

ds. J.M.D. de Heer,
Middelburg

Binnen de gereformeerde gezindte zijn standpunten rond het Schriftgezag aan het schuiven. In de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) wordt een nieuwe manier van bijbeluitleg voorgestaan die ingrijpende gevolgen heeft. In dit tweede artikel staan we hierbij stil.

In het slot van het vorige artikel schreven we over de onvrede in gereformeerd vrijgemaakte kring over de geslotenheid binnen het eigen kerkverband. Met name vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw groeide de behoefte aan openheid. Bleef de Theologische Universiteit zich lange tijd op de erfenis vanuit het verleden richten, de jongere generatie bezag dit verleden steeds kritischer. Het vanouds vrijgemaakte Nederlands Dagblad ging breder kijken; naast het uitgesproken vrijgemaakte orgaan De Reformatie ontstond het vooruitstrevende blad Bij de Tijd.

Ergeren

Studenten in Kampen begonnen zich te ergeren aan de opstelling van hun docenten, die afwerend stonden tegenover wat er buiten de vrijgemaakte kerken speelde. Deze studenten misten discussieruimte. Het postmoderne klimaat kreeg vat op hen. Dat botste op de vrijgemaakte cultuur. Deze nieuwe generatie nam na verloop van tijd posities in aan de universiteit. Wetenschappelijk hadden ze daarvoor

ruimschoots de capaciteiten. Maar inhoudelijk voeren ze een nieuwe koers. Ze kregen morele steun van rector C.J. de Ruijter. Deze zag de universiteit meer als een kenniscentrum dan als een school van de kerken die de eigen erfenis overdraagt aan predikanten in opleiding. Emeritus hoogleraar J. Kamphuis, een man van het 'oude stempel', noemde deze uitspraak een aardverschuiving. 'Maar de karavaan trok verder', zo tekenen G. Harinck en W. Berkelaar veelbetekenend aan in hun boek "Domineesfabriek".

Het kwam zelfs zo ver dat tegen de Kamper docent A.L.Th. de Bruijne tot tweemaal toe een bezwaarschrift werd ingediend wegens Schriftkritiek. Wie had dat ooit kunnen denken aan de vrijgemaakte universiteit, waarvan de spreuk luidde 'Nabij u is het Woord'?

Hermeneutiek

Hoe de nieuwe generatie docenten omgaat met de Bijbel wordt duidelijk uit de bundel opstellen "Gereformeerde hermeneutiek vandaag". In diverse opstellen presenteert deze bundel een nieuwe manier van bijbellezen.

In het vorige artikel zagen we hoe hoogleraar S. Greijdanus uitging van de klassieke betekenis van het woord 'hermeneutiek'. Daarin gaat het om de regels voor de uitleg van de Bijbel. Die regels moeten zelf ook uit de Bijbel voortkomen! Niet mensen, maar de Bijbel bepaalt zelf hoe de Bijbel moet worden uitgelegd. Nog beter gezegd, de Heere bepaalt hoe we Zijn eigen Woord moeten uitleggen. Zijn nu alle vragen eenvoudig geworden? Nee, het is soms moeilijk om de Bijbel uit te leggen. In de brieven van de 'geliefde broeder Paulus' staan zaken die 'zwaar zijn om te verstaan' (2 Petr. 3:16). Maar, dit betekent niet dat de openbaring van God onduidelijk is. Ons verstand is verduisterd, waardoor de verborgenheden van Gods Koninkrijk voor ons verborgen zijn. De verlichting door de Heilige Geest is nodig. Er zijn ook teksten die heel duidelijk zijn, maar die afstuiten op onze onwil om te buigen onder de Heere. De Bijbel zit ons nogal eens in de weg! Hoe meer we onder de invloed komen van het moderne levensgevoel hoe groter de verlegenheid met de Bijbel wordt. Dan wordt de neiging sterker om de Bijbel op een nieuwe manier uit te leggen.

Breder

Hedendaagse vrijgemaakte theologen geven de hermeneutiek een veel bredere definitie, namelijk 'de bezinning op het hele verstaan van Gods Woord in het licht van onze eigen tijd en cultuur'. De uitleg van de Bijbel wordt zo een wisselwerking tussen tekst en lezer. Dan kan dezelfde Bijbel in andere tijden of door andere mensen op een andere manier worden uitgelegd. In onze postmoderne tijd luidt de conclusie dat we dit naast elkaar mogen laten staan en elkaars uitleg accepteren. Wijst de één op grond van de Bijbel homoseksuele omgang af? Accepteert de ander het en zegt deze ook vanuit de Bijbel te willen leven? Dan ligt de betekenis van de Bijbel op dat punt kennelijk niet zo vast. We voelen aan hoe ingrijpend deze omslag is. Binnen deze nieuwe manier van bijbel-lezen lijkt het erop dat de Bijbel een boek is waar we in een aantal gevallen niet zo goed meer raad mee weten. Zo'n onderwerp is inderdaad homoseksualiteit. Daar staan we in het volgende artikel bij stil.

N.a.v. Aad de Bruijne, Hans Burger (red.), "Gereformeerde hermeneutiek vandaag. Theologische perspectieven", uitg. De Vuurbaak, Barneveld; 284 blz.; € 22,50.

(wordt vervolgd)

De kudde geweid

De reden dat ds. G.H. Kersten door velen zo gewaardeerd wordt, is vanwege de zalving die hij van Zijn Zender had ontvangen. De prediking draagt rijke vrucht en in het pastoraat weet hij treffend te onderwijzen. Bij dit alles is hij een gewoon mens gebleven, met net zo veel gebreken als ieder ander mens.

A. Bolier,
Elspeet

Ds. Kersten is een gedreven, haast onvermoeibaar persoon. Type-rend is het bekende gesprekje met zijn ambtsbroeder Van Neerbos. 'Neerbos, jij moet eens wat actiever zijn.' 'Nee Kersten, jij bent overactief. Het zou weleens kunnen zijn dat jij eerder aan het eind van je krachten bent. Als ik dan oud mag worden en langer mag werken, doe we uiteindelijk allebei even veel.'

Sommigen menen dat ds. Kersten een heerszuchtige man is geweest. Degenen die hem werkelijk kennen, schetsen echter een heel ander beeld. Zij omschrijven hem als ootmoedig, op de man af en vriendelijk. Gastvrijheid en vrijgevigheid typeren zijn levenshouding. Natuur, kunst en architectuur kunnen op belangstelling van de predikant rekenen. Daarbij is hij een man van stijl.

Geestelijke vrienden menen hem soms te moeten corrigeren. Als ds. Kersten eens een mooie wandelstok in bezit heeft gekregen, maakt zijn vriendin Neeltje Witvliet daar korte metten mee. 'Mankeer je soms iets aan je benen?' 'Welnee', zo luidt het ontwijkende antwoord. 'O, dat dacht ik, want je hebt toch een stok bij je? De waarheid leert ons dat oude mensen met een stok moeten lopen, niet een jonge kerel zoals jij bent. Als je weer komt, dan niet weer met een stok!'

Ds. Kersten neemt zelf geen blad voor de mond, maar kan het ook in anderen verdragen.

Pastoraat

De predikant is met alles wat hem geschonken is een arme zondaar gebleven. Daarom kan deze herder in het pastoraat werkelijk naast zijn schapen gaan zitten,

om het juiste voedsel te geven. Overtuigde en zoekende mensen worden met subtiele vragen uit de tent gelokt en gewezen op de Enige Die werkelijk rust kan geven: Jezus.

Wanneer ds. Kersten merkt dat iemand bouwt op zandgronden buiten Christus, is hij heel scherp. 'Ik zou wel willen dat u eens geloofde dat er buiten Christus geen zaligheid te zoeken of te vinden is.'

Ook zijn er de bekommerde kinderen van God, die in hun leven als een verloren zondaar op Christus mochten zien. Deze kleinen die in Hem geloven, hebben zoveel aanvechting en zo weinig geloofszekerheid. Zij worden aangespoord en aangemoedigd om hun roeping en verkiezing vast te maken.

Kinderen van God die veel van de Heere geleerd hebben, krijgen onderwijs – onderwijs dat de pastor zelf ook zo nodig heeft en wederkerig van hen ontvangt.

Voor ds. Kersten staat het als een paal boven water: er zijn slechts twee soorten mensen: zij die in Christus zijn - hoe klein de geloofskennis daarvan ook mag zijn - en zij die buiten Christus zijn.

Prediking

De prediking van ds. Kersten wordt niet gekenmerkt door een boeiende voordracht of originele woordkeuze. De zalving van de Heilige Geest wordt de predikant echter in ruime mate geschonken. Dát doet kracht! Hij heeft daarbij de gave om op een eenvoudige manier met weinig woorden veel te zeggen.

De predikant spreekt gestructureerd, overtuigend, sober, bedaard en met grote eerbied. De preken zijn Christocentrisch en evenwichtig. Het verband van de tekst en de exegese krijgen altijd aandacht, hoewel de kern van de preek gericht is op de geestelijke lessen in het Schriftgedeelte. Daarbij wordt alles buiten Christus afgekapt. Buiten Jezus is geen leven - God is immers een verterend vuur? Er moet betaald worden. De persoon en het werk van Christus zijn het middelpunt van zijn prediking, maar niet het eindpunt: in de preken wordt gesproken over het werk van de Drie-enige God. Zijn liefde van eeuwigheid is de grondslag van de zaligheid! Niet zelden lopen de tranen over zijn wangen, vanwege de liefde die in het hart wordt uitgestort of vanwege bewegendheid met de hoorders. Bekeerd of onbekeerd – niemand gaat zonder ernstige waarschuwing of welmenende nodiging de kerk uit. Eén ding is nodig: Met God verzoend worden door de dood van Zijn Zoon, toegepast door de Heilige Geest.

(wordt vervolgd)

Boekennieuws

"Uit de diepten",
ds. J. Veenendaal;
uitg. De Schatkamer,
Rumpt; 128 blz.;
€ 12,50.

Uit de diepten

"Uit de diepten" is een geschenkboekje met vier preken van de voor ons onvergetelijke ds. J. Veenendaal. Hij mocht in 2010 ingaan in de rust, die er overblijft voor het volk van God. Als een getrouw Godsgezant, maar ook als een echte herder, is hij voor velen tot zegen geweest. Voor ons was hij een vaderlijke vriend en een broeder die altijd meeleeft. Het is daarom tot blijdschap dat wij deze vier preken onder uw aandacht mogen brengen.

De titel van het boekje sluit aan bij de eerste preek uit dit boekje, een preek over Psalm 130, de eerste vier verzen. Psalm 130 bevat ellende, verlossing en dankbaarheid. Dat wordt ook uitgewerkt in deze preek, hoewel over vers 4b heel kort, omdat, zoals het er staat, de tijd om was. Dat neemt niet weg dat er veel onderwijs in deze preek gegeven wordt. Zeker als Gods Geest deze nagelaten preek zegent aan het hart.

Ds. Veenendaal heeft deze preken niet zelf geschreven. Zoals hij ze uitgesproken heeft, zijn ze op schrift gesteld. Het is dan ook spreektaal die wij hier terugvinden. We horen hem als het ware preken. Aan de andere zijde heeft hij deze preken natuurlijk niet kunnen nazien om hierin eventueel wijzigingen aan te brengen. Dat heeft voor- en nadelen. Ds. Veenendaal had een geheel eigen stijl van preken. Dat vindt u ook terug in dit boekje.

Na Psalm 130 volgt een indrukwekkende preek uit Jesaja 50:10. Ook deze preek is Schriftuurlijk-bevindelijk en vanuit de praktijk der godzaligheid geboren en gehouden. De derde is een preek voor Goede Vrijdag, met als thema: 'Het is volbracht' en bevat veel onderwijs. De laatste is een preek over Kolossenzen 3:1-4, een opwekking voor diegenen die met Christus zijn opgewekt om te zoeken en te bedenken de dingen die boven zijn.

Zo mag deze dienaar van het Goddelijke Woord nog spreken nadat hij gestorven is. Hij mag nu daar zijn, waar geen duisternissen meer zijn, geen diepten meer van zonden en verlorenheid, geen diepten van lijden. Maar waar hij zich eeuwig in het Licht mag verblijden.

ds. J. van Rijswijk, Oud-Beijerland

"Leven als gasten
en vreemdelingen.
Tertullianus en
de christenen in
de Vroege Kerk",
ds. P. den Ouden;
uitg. Den Hertog,
Houten, 100 blz.,
€ 13,50.

Leven als gasten en vreemdelingen. Tertullianus en de christenen in de Vroege Kerk

Ds. P. den Ouden, hersteld hervormd predikant in Katwijk, biedt aan de hand van fragmenten uit het werk van Tertullianus een bespreking van het thema vreemdelingschap in de Vroege Kerk. Hij schuwt daarbij lijnen naar de huidige tijd niet.

Hij begint met een inleiding op het leven van Tertullianus. Tertullianus groeide op in een heidens gezin in Carthago en werd na een studie in de rechten en de retorica advocaat. Rond het jaar 193 vindt zijn bekering tot het christendom plaats. Als bron voor de fragmenten heeft ds. Den Ouden gekozen voor het "Apologeticum". Dit geschrift is een 'vlammend betoog' (blz. 12) ten gunste van de christenen. Tal van thema's gaat ds. Den Ouden langs met vreemdelingschap als rode draad. De meeste nadruk ligt op praktische onderwerpen zoals het gemeentelven, het staan in de maatschappij, de deugden van kuisheid en bescheidenheid en de vervolging.

Scherp is zijn analyse van het hedendaagse vreemdelingschap. 'De vreemdelingschap wordt vaak vooral negatief ingevuld (...) is vooral een zaak van nalaten. (...) De vreemdelingschap van de vroege christenen was niet slechts een passief nalaten, maar ook een actief gericht zijn op datgene wat uitnemender en heerlijker is. Hun vreemdelingschap betekende niet iets missen, maar veel meer hebben. Niet minder, maar beter' (blz. 52).

De vroege christenen betaalden gewoon belasting, ze deden niet mee aan het frauderen van hun tijdgenoten. Dat brengt ds. Den Ouden tot een pleidooi voor praktisch christendom. Hij vindt het onterecht om dit praktische christendom 'vleselijke werkeilichheid' te noemen (blz. 57). Veel hangt hier af van het kader en de context. Het was goed geweest als hij daar nog een extra alinea over had geschreven. De fragmenten uit Tertullianus en de actualiserende toelichting daarbij maakt het geheel afwisselend en levendig. Wanneer de schrijver echter in hoofdstuk 13 wat minder radicaal dan Tertullianus wil zijn, blijkt deze vorm toch ook wel haar beperkingen te hebben. Voor iedereen die (weer) wil leren hoe vreemdelingschap in een onchristelijke samenleving eruitziet, van harte aanbevolen.

J.N. Mouthaan, Veenendaal

Fuut

D. van Wijngaarden, Veenendaal

In het voorjaar gebeurt er veel in de natuur. Nieuwe bloemen groeien, dieren en vogels krijgen jongen. Wat heeft de Heere alles toch mooi geschapen!

Kijk eens naar de fuut. Wat een mooie watervogel. Let eens op de oorpluimen, de witte hals en de witte kop met de roodbruine kraag. Zie je de zwarte streep van oog naar snavel? Als je met de boot dichtbij een fuut komt, duikt hij onder water. Er is gevaar...! Een eindje verder komt hij weer boven. De fuut zoekt ook voedsel onder water. Als deze watervogel jongen heeft, draagt hij ze op zijn rug. De fuut kan zelfs met jongen onder water duiken. Dat is een mooi gezicht.

Jouw (pleeg)ouders proberen goed voor jou te zorgen. Ze zorgen ervoor dat je genoeg te eten hebt, dat je niet in gevaar komt. Ze leren je de gevaren te kennen op de weg of in huis. Je vader draagt je misschien wel op zijn rug als je lang moet wandelen. Je herkent dit vast wel.

Weet je dat de Heere elke dag voor jou zorgt? Hij zorgt ervoor dat je altijd weer te eten en te drinken krijgt. Elke nacht mag je slapen en uitrusten. De Heere bewaart je voor gevaren. Weet je dat dit heel bijzonder is? Veel kinderen op deze aarde hebben te weinig eten of kunnen niet in een veilig huis slapen. Denk aan kinderen die met hun ouders moeten vluchten.

Wanneer ben je nu echt veilig? Als de Heere jou draagt, zoals de fuut zijn jong op zijn rug draagt. De Heere zorgt voor

Zijn kinderen. Ken je de Heere? Daar hoef je niet oud voor te zijn. Je kunt van een fuut leren. Hoe groot God als Schepper is en hoe goed Hij ook voor jou wil zijn. Heb je Hem lief? We zingen in Psalm 17:4: 'Wil mij met Uwe vleug'len dekken'. Bij Hem ben je veilig!

vervolgverhaal

72

Palko de kleine evangelist

J.W. van den Berg

Als Juriga de volgende morgen al vroeg hij de pastorie komt, doet de huishoudster hem met een betrand gezicht open.

'Wat is er?' vraagt hij verschrikt. 'Vader Malina is zo heel erg ziek!'

'Wat?! En mijn kleinzoon is gisteravond nog bij hem geweest!'

Christina knikt. 'Vader Malina houdt veel van hem. Hij zei me dat u vandaag zou komen en dat ik u direct bij hem moest brengen. Maar ik ben bang dat hij u niet kan ontvangen. De dokter is geweest en komt over een uurtje weer terug.' 'Wat mankeert hem zo plotseling?' 'Hij heeft een erge longbloeding gehad. Dat is een familiekwaal. Twee broers en een zuster van hem zijn aan deze ziekte gestorven. Ik zal even vragen of hij u kan ontvangen.'

De oude Christina is al gauw terug. Ze knikt. 'U kunt komen, maar maak uw bezoek kort, alstublieft.'

'Ik ben blij dat u zo spoedig gekomen bent', zegt de priester met een zwakke stem. Juriga merkt dat het spreken hem moeite kost. 'U hebt me eens gezegd dat uw vriend Rasga Palko's echte grootvader niet was. Zijn dochter had de jongen gevonden toen zij paddenstoelen zocht in het bos op de berg.' Juriga knikt, ja, dat klopt.

'Nu heeft Lesina aan Palko iets verteld dat volgens mij hiermee te maken heeft.

Kent hij het verhaal van Rasga?' 'Nee', zegt de oude man verbaasd, 'ik heb het alleen aan u verteld.'

'Dan weet u nu wat u te doen hebt. Vertel dit ook aan Lesina en ik weet zeker dat Palko dan zijn echte vader en moeder zal vinden. Ik heb nog een verzoek, Juriga. Mag Palko bij me komen die paar dagen dat ik nog te leven heb? Wij zijn zo nauw aan elkaar verbonden. Hij was in Gods hand het middel om mij tot mijn Zaligmaker te leiden. Ik bid u, laat hij mij nog één keer gezelschap houden voor ik sterf.'

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Bedankt:

Voor Markham (Ontario, Canada),
ds. C. van Ruitenburg te Krimpen a/d IJssel;
Voor Oostkapelle,
ds. H. Brons te Vlaardingen;
Voor Randburg (Zuid-Afrika),
ds. K. Boeder te Dirksland;
Voor Sioux Center (Iowa, VS),
ds. H. Hofman te Kalamazoo (VS).

PASTORIEZORGEN

Onze emeritus predikant ds. G. Mouw, die reeds enkele jaren een longaandoening heeft, is momenteel ernstig ziek vanwege longontsteking. Zijn ziekte is niet te genezen, maar in de bijkomende omstandigheden kan er medisch gezien ook niet veel meer voor hem gedaan worden. Het mag soms aanschouwd worden 'in de benauwdheid zal ik bij hem zijn'. Als de Heere

verschijnt, verdwijnt de mens.

De Heere, in Wiens hand ons aller leven ligt, zij onze geliefde oud-herder en -leraar goed en nabij. Hij gedenke hem naar ziel en lichaam en ondersteune zijn vrouw en kinderen die hem op liefdevolle wijze thuis verzorgen.

Mede namens de familie Mouw,
Kerkenraad Uddel

Berichten

ZANGAVONDEN

Ede - Oude Kerk, zat. 1 juni, 19.30 uur, gem. Rehobothkoor (Kootwijkkerbroek) en gem. koor Cantica (Rijssen), Bert Roest, orgel en piano; collecte voor onkosten.

Kampen - Bovenkerk, do 30 mei, 19.30 uur, Datheensamenzangavond, Pieter Heykoop, orgel, leiding ds. E.J. Boudewijn; collecte voor Adullam, Siloah en de Schutse.

Zaltbommel - Maartenskerk, zat. 1 juni, 19.30 uur, psalmzangavond m.m.v. bovenstemgroepen Barneveld, Bommelerwaard en Hardinxveld, André Nieuwkoop, orgel, meditatie ds. C. Hogchem; collecte t.b.v. aflossing Geref. Gemeente Aalburg.

VERKOPINGEN

Emmeloord - Moriakerk, Reestdal, zat. 25 mei, (10.30-14.30 uur), verkoop vrouwenver. Ora et Labora t.b.v. evangelisatiepost In de Gouwstraat en de plaatselijke gemeente.

Krimpen a/d IJssel - Seba-kerk (Kon. Wilhelminaplein), zat. 25 mei (10.00-14.30 uur), voorjaarsverkoop t.b.v. zending, evangelisatie en Israël.

Nieuw en St. Joosland - Vlackeweg 2, zat. 25 mei, (10.00-15.00 uur), boerenmarkt t.b.v. verbouwkosten kerk Geref. Gemeente Middelburg-Zuid.

Oosterland - Gebouw De Ark (Sint Joostdijk), zat. 25 mei (9.30-14.00 uur), verkoop t.b.v. ZGG en andere zendingsdoelinden.

Opheusden - Bij kerk Geref. Gemeente, zat. 1 juni, (10.00-14.30 uur), zomermarkt, opbrengst t.b.v. aflossing kerkgebouw.

Veen - Bij kerk Geref. Gemeente, zat. 25 mei, (9.00-13.00 uur), lentemarkt, opbrengst t.b.v. het kerkgebouw.

AUTO- EN FIETSTOCHTEN

Dirksland - Op zat. 1 juni is er een fietsdag rond Dirksland. Inschrijven bij de kerk tussen 11.00 en 12.00 uur, volwassenen € 7,50, kinderen € 2,50, max. € 20,- per gezin. Voor info en aanmelden: Leen Markwat, tel. 06-46173599 of e-mail: l.markwat@jmservices.nl. Opbrengst t.b.v. Geref. Gemeente Dirksland.

Stolwijk - Op Hemelvaartsdag is er een

“
ALS HET GOD BEHAAGT
OP ONS GEBED TE LETTEN
EN ONS VERHORING
TE SCHENKEN,
DAN MOETEN WE DAT
NIET TOESCHRIJVEN
AAN ONZE VERDIENSTE,
MAAR ALLEEN AAN ZIJN
GENADE.

MATTHEW HENRY

fietstocht met als startpunt de kerk van de Geref. Gemeente te Stolwijk (Tentweg). Inschrijven: tussen 14.00 en 15.00 uur; kosten € 5,- p.p. of max. € 12,50 per gezin. Opbrengst t.b.v. ZGG.

Scherpenisse - Op Hemelvaartsdag is er rond Scherpenisse een fietspuzzeltocht; vertrek vanaf het kerkplein Geref. Gemeente (14.15-15.15 uur); kosten: € 3,- p.p. of € 12,50 (gezin). Opbrengst voor de kerk.

Sliedrecht - Op Hemelvaartsdag organiseert de activiteitencommissie van de Geref. Gemeente te Sliedrecht een fietspuzzeltocht door de Alblasserwaard t.b.v. bouwfonds Boazkerk. Vertrek tussen 14.30 en 15.00 uur, bij kerkgebouw Geref. Gemeente, Buitendams 118, Hardinxveld-Giessendam.

Yerseke - Op Hemelvaartsdag organiseert de activiteitencommissie van de Geref. Gemeente Yerseke een auto- en fietspuzzeltocht. Vertrek tussen 13.00 en 14.00 uur bij de kerk. Kosten voor de autoroute zijn € 10,00 per auto, voor de fietstocht € 7,50 per persoon en € 2,50 per kind. (max. € 20,00 per gezin). Opbrengst t.b.v. nieuwbouw kerk. Meer info: www.nieuwbouwgeryerseke.nl

ZENDINGSONTMOETINGS DAG

Op zat. 25 mei (tussen 10.00 en 14.00 uur) organiseert de zendingscommissie in Veenendaal een ontmoetingsdag rond het thema 'Guinee'. Er zijn diverse activiteiten en er is gelegenheid voor ontmoeting. Locatie: recreatiegebied Kwinteloijen, Oude Veen-segrindweg, Rhenen. Voor info of vragen mail naar: veense-ontmoetingsdag@outlook.com

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDINGEN

Drie leden van onze gemeente ontvingen een koninklijke onderscheiding en werden benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau.

J. Muit is ruim 25 jaar als bestuursadviseur, coördinator en vrijwilliger actief voor de Stichting Hulpverlening door Christenen in Roemenië. Ook coördineert hij de hulptransporten naar Roemenië en is hij vrijwilliger in het Inloop- en Bijbelhuis 'In de Gouwstraat'. Daar is hij verantwoordelijk voor de inloopwinkel.

Mevr. M.W.H. Muijt-Hofman is 25 jaar actief als vrijwilliger bij de Stichting Hulpverlening door Christenen in Roemenië. Als vrijwilliger leidt zij het sorteer- en verzendproces van kleding. Ze is ook betrokken bij het project in Bacau voor integratie van jongeren die zijn opgegroeid in weeshuizen en slachtoffer zijn van mensenhandel. Mevrouw Muijt is ook

vrijwilliger bij 'In de Gouwstraat'.

N. van Herk is 48 jaar lid van onze zendingscommissie, waarvan 45 jaar als penningmeester. Daarnaast is hij hulpkoster en betrokken bij de coördinatie van de vervoershulpdienst. Ook beheert hij de boekhouding van Friedensstimme Gouda en van de NPV-Capelle a/d IJssel en is hij fietsvrijwilliger van d'Amandelhof.

Kerkenraad Capelle a/d IJssel-Middelwatering

“
WIJ MOETEN NIET
ZONDIGEN, WANT
DAARDOOR RAKEN WE
VAN DE GOEDE WEG AF EN
MISSEN ONS DOEL.

MATTHEW HENRY

Kerkdiensten

ZONDAG 26 MEI 2019

Aagtekerke 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. C. Hogchem; Aalst 14.30 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Alphen a/d Rijn 18.00 uur stud. P.C. Vlot; Amsterdam 10.00 uur (H.D.) ds. G. Heijkamp en 18.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Apeldoorn 16.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Arnhem 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Barendrecht 9.30 uur ds. W.J. Karels en 15.30 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 (H.D.) en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. W. Silfhout; Bodegraven 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil en 19.00 uur ds. H. Brons; Borssele 9.30 en 18.00 uur ds. D. de Wit; Boskoop 9.30 en 16.30 uur (H.D.) ds. J.J. Tanis; Brakel 10.00 en 18.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 17.00 uur ds. G. Clements; Delft 10.00 uur ds. H. Paul en 15.30 uur stud. M.L. Dekker;

Den Haag-Scheveningen 15.00 uur (openb. bel.) ds. H.A. van Zetten; Den Helder 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. A. Verschuure; Deventer 10.00 uur ds. R.A.M. Visser en 18.30 uur ds. J.B. Huisman; Dinteloord 10.00 uur ds. C. van Ruitenburch; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. K. Boeder; Dordrecht 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. A. Schot; Eindhoven 10.00 (H.A.) en 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Emmeloord 9.30 uur ds. A.B. van der Heiden en 17.30 uur ds. R.A.M. Visser; Enkhuizen 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. M. Joosse; Enter 9.30 en 15.00 uur ds. J.W. Verweij; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. J. Schipper; Goes 9.30 uur ds. C. Harinck en 14.00 uur ds. A.J. de Waard; Goudswaard 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; 's-Gravenpolder 9.30 uur ds. C. Sonneveld en 18.00 uur ds. C. Harinck; Gravenzande 15.30 uur ds. F. Mulder; Groningen 16.00 uur ds. A. Schot; Hendrik-Ido-Ambacht 11.30 en 18.30

uur ds. M.H. Schot; Hilversum 19.00 uur ds. W. Visscher; Hoofddorp 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Hoogeveen 15.30 uur ds. E.J. Boudewijn; Hoogvliet 10.00 uur ds. J. Driessen; Houten 16.00 uur ds. W.A. Zondag; Kampen 9.30 en 15.30 uur ds. D.W. Tuinier; Kapelle-Biezeling 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. M. Karens; Katwijk aan Zee 10.00 en 17.00 uur ds. J.J. van Ekeveld; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 14.30 uur ds. D. de Wit; Krabbendijke 14.00 (openb. bel.) en 18.00 uur (H.D.) ds. C. Sonneveld; Kruiningen 9.30 en 14.00 en 18.00 uur ds. P.D. den Haan; Leerdam 18.00 uur ds. W.J. Karels; Leiderdorp 10.00 en 15.30 uur stud. P.C. Vlot; Lelystad 15.30 uur ds. J.B. Huisman; Marknesse 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 15.30 uur ds. A.P. Baaijens; Middelharnis 14.30 uur

ds. K. Boeder; Mijdrecht 10.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Moerkapelle 18.30 uur ds. J.B. Zippro; Naaldwijk 9.30 uur ds. G. Clements en 16.00 uur ds. M.H. Schot; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Schreuder; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. P. Mulder; Nieuwerkerk 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds. W. Harinck; Nieuwe-Tonge 18.00 uur ds. G. Pater; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. J. van Laar; Nisse 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Ooltgensplaat 9.30 en 18.00 uur ds. L. Blok; Oosterland 10.00 en 18.30 uur ds. S. Maljaars; Oostkapelle 16.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Oostvoorne 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. G. Hoogerland; Opperdoes 19.00 uur ds. A. Verschuure; Oudemirdum 19.00 uur ds. D.W. Tuinier; Oude-Tonge 15.30 uur ds. M. Blok; Poederoijen 9.30 en 18.30 uur ds. H.J. Agteresch; Poortugaal 19.00 uur ds. G.J. Baan; Ridderkerk 9.00 en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.00 uur ds. J.B. Zippro; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. M. Joosse; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. S.W. Janse; Rilland-Bath 14.00 uur ds. A.A. Brugge; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur stud. M.L. Dekker en 16.30 uur ds. J. Driessen; Rotterdam-Centrum 18.00 uur stud. M.L. Dekker; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 16.30 uur ds. G.J. Baan; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. M. Blok; Scherpenzeel 10.30 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Sint Annaland 14.30 uur ds. S. Maljaars; Sint Philipsland 15.00 uur ds. L. Blok; Sliedrecht 18.30 uur ds. A.T. Huijser; Soest 19.00 uur ds. B. Labee; Sprang-Capelle 16.00 uur ds. H.J. Agteresch; Stolwijk 10.00 en 15.00 uur ds. G. Pater; Terwolde - De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. B. van der Heiden; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. P. Mulder; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. W. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. C.J. Meeuse; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 en 16.30 uur ds. H. Brons; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. J. de Kok; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. A.A. Brugge; Waardenburg 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. B.J. van Boven; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Westzaan 10.00 uur ds. A. Vermeij en 15.30 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Wierden 15.00 uur ds. S.W. Janse; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer en 18.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 uur ds. J.B. Huisman en 15.30 uur ds. G. van Manen; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Zwijndrecht 9.30 en 17.00 uur ds. H.E.P. Fortuijn; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. E.J. Boudewijn.

WOENSDAG 29 MEI 2019

Den Helder 19.30 uur ds. M. Joosse; Lelystad 19.30 uur ds. J.B. Huisman; Mijdrecht 19.30

uur ds. B. van der Heiden; Nieuwe-Tonge 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Oostburg 19.30 uur ds. J.B. Zippro; Poortugaal 19.30 uur (openb. bel.) ds. A. Verschuure; Sint Philipsland 19.30 uur ds. S. Maljaars; Spijkenisse 19.45 uur ds. C. Sonneveld; Wierden 19.30 uur ds. C.A. van Dieren.

DONDERDAG 30 MEI 2019 HEMELVAARTSDAG

Aagtekerke 9.30 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 uur ds. C. Hogchem; Aalst 11.15 uur ds. W.J. Karels; Alblasterdam 9.30 uur ds. C. Sonneveld; Alphen a/d Rijn 11.00 uur ds. H.A. van Zetten; Amersfoort 9.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 10.00 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 10.00 uur ds. R. Kattenberg; Barneveld-Centrum 9.30 uur ds. E.J. Boudewijn; Barneveld-Zuid 9.00 uur ds. J. van Laar; Beekbergen 10.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 9.00 uur stud. P.C. Vlot; Bodegraven 11.00 uur ds. W.A. Zondag; Borsssele 9.30 uur ds. D. de Wit; Boskoop 9.30 uur ds. J.J. Tanis; Brakel 9.30 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 9.00 uur ds. A. Verschuure; Capelle a/d IJssel-West 11.00 uur stud. P.C. Vlot; De Valk-Wekerom 9.30 uur ds. B.J. van Boven; Dirksland 10.00 uur ds. K. Boeder; Doetinchem 9.30 uur ds. A.A. Brugge; Ede 9.30 uur ds. M. Joosse; Elspeek 9.00 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 11.00 uur ds. D.W. Tuinier; Enkhuizen 9.30 uur ds. G. Heijkamp; Enter 9.30 uur ds. J.W. Verweij; Ermelo 9.30 uur ds. J.B. Huisman; Genemuiden 11.15 uur ds. A. Schot; Goes 9.30 uur stud. M.L. Dekker; Gorinchem 10.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 uur ds. G. Clements; 's-Gravenzande 9.30 uur ds. W. Silfhout; Hardinxveld-Giessendam 9.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 11.30 uur ds. M.H. Schot; Houten 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.00 uur ds. D.W. Tuinier; Klaaswaal 9.30 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 uur ds. G. Beens; Krimpen a/d IJssel 9.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Leerdam 11.15 uur ds. P. Mulder; Leiderdorp 11.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Lisse 10.00 uur ds. G.J.N. Moens; Meliskerke 9.30 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Centrum 9.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.00 uur ds. C.J. Meeuse; Moerkapelle 9.30 uur ds. J. Driessen; Nieuwdorp 9.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 10.00 uur ds. J.J. van Ekeveld; Nijkerk 11.45 uur ds. J. van Laar; Nunspeet 9.00 uur ds. A. Schot; Oosterend 10.00 uur ds. A. Vermeij; Oostkapelle 11.00 uur ds. C.J. Meeuse; Opheusden 10.00 uur ds. W. Mouw; Ouddorp 9.30 uur ds. G. Pater; Puttershoek 11.30 uur ds. J. van Rijswijk; Ridderkerk 9.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 11.00 uur ds. G.J. Baan; Rijssen-Noord 9.00 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Rijssen-Zuid 9.00 uur ds. S.W.

Janse; Rotterdam-Centrum 11.15 uur ds. A. Verschuure; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 uur ds. G. Hoogerland; Rotterdam-Zuidwijk 9.00 uur ds. G.J. Baan; Scherpenisse 9.30 uur ds. M. Blok; Scherpenzeel 10.30 uur ds. J. Schipper; Sliedrecht 11.30 uur ds. A.T. Huijser; Terneuzen 10.00 uur ds. J.B. Zippro; Terwolde - De Vecht 9.30 uur ds. B. van der Heiden; Tholen 10.00 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermalsen 9.00 uur ds. P. Mulder; Uddel 11.00 uur ds. G. van Manen; Urk 16.00 uur ds. A. Schot; Utrecht 10.00 uur ds. W. Harinck; Veen 9.30 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 uur ds. H. Brons; Waardenburg 9.00 uur ds. A.T. Huijser; Wageningen 10.00 uur ds. H. van der Heiden; Werkendam 9.30 uur ds. H.J. Agteresch; Westkapelle 9.30 uur ds. J. de Kok; Woerden 9.00 uur ds. W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 11.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Yerseke 9.30 uur ds. C. van Krimpen; Zoetermeer 9.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Zwijndrecht 9.30 uur ds. H.E.P. Fortuijn.

VRIJDAG 31 MEI 2019

De Valk-Wekerom 15.45 uur (huw.bev.) ds. B.J. van Boven; Nunspeet 15.30 uur (huw.bev.) ds. A. Schot; Oostburg 14.30 uur (huw.bev.) ds. J.M.D. de Heer; Veenendaal 14.00 uur (huw.bev.) ds. B. Labee.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 26 MEI 2019

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 uur evang. S. de Visser en 16.00 uur leesdienst; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 16.30 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

DONDERDAG 30 MEI 2019 HEMELVAARTSDAG

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 uur evang. S. de Visser; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 en 11.30 uur evang. A. van Setten.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

CAPELLE A/D IJSSEL - Kerk Ger. Gem. Merellaan 346

Sluitingsbijeenkomst CGO
Zaterdag 8 juni, 10.00 uur
Ds. A. Schreuder:
Openingstoespraak
Ds. W. Silfhout:
"Inkeer en wederkeer"
Diplomeringscursisten/studenten
Iedereen welkom!
www.cgo.nu

Antiquariaat - Taxatie - Veilingen - Uitgeverij

31 mei / 1 juni D.V.

KOOLBOEKEN VOORDEELDAGEN!

**Twee halen, een betalen!
Goedkoopste boek gratis**

Hoofdweg 204, 6744 WR Edeveen
www.koolboeken.nl tel: 06 51216184

Watermill

Oplossingsgerichte advocaten

Watermill.nl/legal | 030 - 307 4910

Te huur vakantiewoning in de Betuwe,
omgeving Tiel. Rustige omgeving,
2 tot 4-5 personen. Informatie:
0344-632445 / aendvandijk@hetnet.nl

BORSSELE t.h. 2-10 pers. vak. huis,
in buitengebied, dichtbij zee.
Vrij week 28 en na week 34.
Tel. 0113-351899/06-27628489.

RUST, RUIMTE, NATUUR
Te huur: nieuw en zeer compleet
vakantiehuis in buitengebied van
Barneveld. Max 4 pers. Voor info:
06 28089686 of kijk op
<https://mijnvakantiestek.nl/1269>

Help Enock aan eten en Bijbels onderwijs!

Enock uit Malawi is zes jaar.
Zijn ouders zijn overleden aan
HIV/aids. Een oudtante zorgde
voor Enock, zijn zusje en twee
broertjes. Maar zij is erg ziek
geworden. Stichting Stéphanos
helpt kinderen als Enock met
voedsel, kleding, medische
zorg en (Bijbels) onderwijs.

voor
€15,00
geeft u al
3 kinderbijbels!

Maak uw bijdrage over op

IBAN NL74 RABO 0335 3074 50

t.n.v. Stichting Stéphanos of doneer online!

Stéphanos
www.stephanos.nl

30
JAAR
1989 - 2019

D'n Akker

Christelijke basisschool
Waarde

Wij zoeken een leerkracht!

**Wie maakt onze
puzzel compleet?**

Kijk op onze website: www.cbsdenakker.nl

Voordelig met het hele gezin in eigen sfeer naar zon, water en bergen? Vanaf € 495,- per week staat uw **stacaravan in Oostenrijk** klaar. Nederlandstalige kerkdiensten en animatieteam voor jong en oud. Info: www.es-vakanties.nl of bel: 055 3030083.

ROUW & GELEGENHEIDSKLEDING
kindergelegenhedskleding.nl
0577-401193 / 06-36392103

Woudenberg/Scherpenzeel. Te huur op mini-camping "Klein Oudenhorst": 10-persoons vakantiehuisje (rolstoel-toegankelijk), sta-caravans en kampeerplaatsen. Tel: 0343-481558 / 0640023232 www.kleinoudenhorst.nl

*Begravenisonderneming
de Jongh*

*Voor een waardige en stijlvolle verzorging
van alleen begravenissen*

Dag en nacht persoonlijk bereikbaar

Hardinxveld-Giessendam	0184 - 611 154
Waardenburg	0418 - 652 039
Werkendam	0183 - 701 017
Dordrecht e.o.	078 - 641 27 40
Nieuw-Lekkerland	0184 - 683 838

info@begravenisondernemingdejongh.nl
www.begravenisondernemingdejongh.nl

Fietstocht Stephanos; D.V. 1 juni 2019

In het verleden hebben we het voor De Schutse gedaan. Opbrengst voor vertaling Bijbelse vertellingen van Van Dam deel II. 25-40-60 km op de Veluwe. Start GGiN De Beek-Uddel, Paleisweg 214 te Ermelo. Inschrijven: 9.30-11.30 uur, €5,- pp/max €20,- per gezin. Dit is incl. koffie, thee of fris met koek. Catering aanwezig. Voor info: 06-25252570; 06-51569073; 06-34592683

Lekker weg met Hemelvaart en Pinksteren? Nog **enkele plaatsen** vrij. Kijk voor de **aanbieding** op onze site. www.weijdehorst.nl of bel 0577402520

Even **ONTSPANNEN** de komende tijd? **VAKANTIEHUISJE** huren direct bij de eigenaar **MIJNVAKANTIESTEK.NL**

 Rehobothschool
Kootwijkerbroek

betrokken kleuterleerkracht

4 dagen per week vanaf september 2019

Wil jij een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen? Wij zoeken een **enthousiaste en gedreven juf** voor groep 2.

Je hebt een **warm hart** voor kinderen en je hebt **oog** voor wat kinderen nodig hebben.

Samen met je collega's zorg je voor een **veilige en uitdagende** leeromgeving voor de kinderen. Van harte welkom!

IETS VOOR JOU?

Bel voor meer informatie met onze directeur B. Paanstra, 06-21390433. Je sollicitatiebrief stuur je voor D.V. zaterdag 1 juni naar bpaanstra@rehobothsch.nl.

De Rehobothschool Kootwijkerbroek is een school op reformatorische grondslag. De school werkt op basis van Gods woord in een veilige omgeving aan de persoonlijke en cognitieve ontwikkeling van de kinderen.

Bekijk de website voor het functieprofiel.
rehobothsch.nl

Te koop: vrijstaande semi-bungalow met bad- en slaapkamer op de begane grond én ook vier slaapkamers én een badkamer op de verdieping. Tevens een garage, carport en berging. Gelegen in het centrum van **Stroe** aan de Stroeërweg 78 en op korte afstand van bos en heide. In Kootwijkerbroek, ca. 5 km vanaf Stroe, is een Reformatorische basisschool en tevens de Ger. Gemeente Kerk. Vraagprijs voor deze goed onderhouden woning is € 499.000,- k.k. De brochure kunt u vinden op malestein.nl

Te huur in Houten: kamer(s) voor 1 of 2 studenten (met kost en inwoning). Op loopafstand van OV en centrum. Tel. 030-6380635 of 06-38438226.

Vakantiechalet Ouddorp aan zee 6 pers.

Te huur, nog vrij week 29 en vanaf week 36, ons zeer luxe nieuwe chalet (3 slaapkamers) wat staat op een rustig privépark. De chalet is van alle gemakken voorzien. Info op www.ouddorpchalet.nl of bel 0653153744

Communicatiemedewerker WYCLIFFE BIJBELVERTALERS | Regiebehandelaar PROFILA |
Docent lichamelijke opvoeding WARTBURG | Support engineer ROOS ICT | HR
Business partner OPEN DOORS | **SOLLICITEER VIA WERKMETTALENT.NL**

werkmetailent

Muzikaal Concert

DV1 juni 2019
Hervormde Kerk in Yerseke
Hugo van der Meij &
Hendrik van Veen orgel en piano
Corrie Wielink viool & Maria Knops harp
Leiding: Ds. A.J. de Waard
Er is een collecte voor een aantal doelen
Aanvang: **19.30 uur** toegang gratis

T.H. 6 pers. vakantiehuis op de Hofstee
te **NUNSPPEET**. V.a. € 150,-
Hoogseizoen nog vrij. Tel. 0651410153.
www.vakantiehuisnunspeet.blogspot.com

Te huur: 2-pers. vakantiehuisje op
boerderij in Grijpskerke (**Walcheren**).
0118-591464

Binnenkort in de verkoop in **Veenendaal**
Dragonder wijk: Een **ruime gezinswoning**.
Volledig uitgebouwd, recent opgeknapt.
Ruime woonkeuken, uitgebouwde woon-
kamer, 3 slaapkamers 1e verdieping,
3 slaapkamers 2e verdieping met
2 dakkapellen. Veel berg- en kastruimte.
Geschikt voor een groot gezin.
Alleen serieuze belangstellenden kunnen
vooraf contact opnemen. 0611973792.

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Kom jij **vorm** geven aan de ontwikkeling van onze kinderen?

Wij zijn voor de Sébaschool op zoek naar:

- ◇ leerkracht onderbouw
- ◇ leerkracht parttime
- ◇ onderwijsassistente

Voor de Rehoboth S(B)O

- ◇ leerkracht onderbouw ZML
- ◇ leerkracht (full-time of parttime)
- ◇ onderwijsassistenten
- ◇ logopediste (2 dagen)

Sollicitatiebrieven kun je tot uiterlijk D.V. 6 juni 2019
sturen t.a.v. dhr. J. A. Zwerus,
Het Katsland 4, 4051 KA Ochten of per mail:
administratie@sebaschool.nl. Voor meer informatie
kijk op onze website: www.seba-rehobothschool.nl

DS. A. MOERKERKEN

Zonder ons in ons

Op D.V. 24 mei a.s. verschijnt van
ds. A. Moerkerken een uitleg van de
Dordtse Leerregels, één van de Drie
Formulieren van Enigheid.

*De netto-opbrengst (van de bestellingen
via onderstaand adres) is volledig bestemd
voor onze Theologische School te
Rotterdam.*

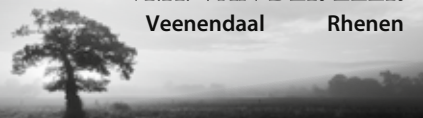
Het boek wordt gedrukt in een duidelijke
letter, telt ca. 384 bladzijden en kost
€ 29,50 (exclusief € 3,50 verzendkosten).

Kerkenraad Capelle aan den IJssel-West
Bestellen: A.J. Bax te Capelle aan den IJssel
e-mail: bax@klikSAFE.nl
telefoon: 010-4519137
(tussen 17.00 en 19.00 uur)

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING

P.H. VAN DER LEER

Veenendaal Rhenen

*Voor een persoonlijke en betrokken begeleiding
bij het verzorgen van alleen begrafenissen*

P.H. van der Leer

T 0318 - 526641

E info@phvanderleer.nl

M 06 - 46376232

W www.phvanderleer.nl

Spannende patronen en structuren
PVC collectie "Hollandse Biesbosch"
VLOEREN MET EEN EIGEN KARAKTER
De Vloerenkoning.nl 06-19557166

KOSTER

EEN ZORGZAME
BEGRAFENIS

Scherpenzeel / Barneveld e.o. (24/7):

033 277 0555

Tarieven en gratis wilsbeschikking op:
kosterbegrafenisonderneming.nl

Mediation of bemiddeling nodig?

Bel 030 - 760 10 00 of mail
mr.pjdenboef@jdb-advocaten.nl

Janssens ■ Den Boef
advocaten

Conflictbemiddeling d.m.v. Mediation voor zakelijk en privé. Drs. J.C. de Jonge, gecertificeerd 'Psycholoog - Mediator NIP'.

Ohmweg 1g, 2952 BD Alblasterdam
078 - 69 32 808 of info@rpnederland.nl
www.dejonge-consultancy.nl

5-DAAGSE LUTHER-REIS

DV ma. 23 t/m vr. 27 september

Ds. G.J. van Aalst. Voor info zie

www.burgtours.nl of bel 0113-573681

HARKES Begravenissen

Voorofscheweg 15a
2771 MA Boskoop
harkesbegravenissen.nl
0172 - 21 21 22

WIJ VERZORGEN ALLEEN
BEGRAFENISSEN

Dorst BEGRAFENISVERZORGING

Tel. 0166 - 69 74 38
begravenisverzorgingdorst.nl

Voor een respect- en stijlvolle begeleiding

ZET JIJ IDEEËN OM IN VIDEO'S?

WIJ ZOEKEN EEN VIDEO- EN AUDIOSPECIALIST

Weet jij hoe je de mooiste videobeelden maakt en monteert? Hoe je een podcast voorbereidt, opneemt en afwerkt? En ben je in staat om collega's hierbij te begeleiden en te enthousiasmeren? Solliciteer dan op deze functie.

Kijk voor meer informatie op werkenbijemg.nl.
Stuur **vóór 3 juni** jouw cv en een video waarin je jezelf presenteert naar sollicitatie@erde.nl.

Erdee Media Groep

APELDOORN • 055 - 53 90 222

Een noodbreef uit Malawi: 'Geeft u ons toekomst?'

In Malawi is ongeveer 65 procent van de mensen ontzettend arm! Vaak hebben deze mensen geen opleiding, baan en inkomen.

Timotheos Foundation werkt nauw samen met de Reformed Presbyterian Church of Malawi.

Timotheos
www.timotheos.nl

Voorlichting van iemand die spreekt uit eigen ervaring? Contact voorlichting@timotheos.nl.

Alfabetisering

Kleermaker

Bakker

Door middel van een alfabetiseringscursus leren de mensen lezen, schrijven en rekenen. Na de cursus volgt een training voor kleermaker of bakker. Door deze cursus en training kunnen mensen een eigen inkomen genereren en een zelfstandig bestaan opbouwen. Hierdoor krijgen mensen toekomstperspectief vanuit hun uitzichtloze situatie.

Wilt u dit werk steunen?

U kunt uw gift overmaken via www.timotheos.nl/doneer of op NL57 RABO 0161 4855 02 o.v.v. ouderprojecten.

Colofon

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur: ds. G.J. van Aalst

Redacteuren: ds. B. Labee, J. van't Hul

Redactiesecretaris: J. van't Hul

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
T 0186-576990
E givanaalst@kliksafe.nl

Boeken ter recensie en vragen voor rubriek "Vraag en antwoord"

ds. B. Labee
Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
T 0318-51 35 97
E b.labee@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk), berichten en meditaties:

J. van't Hul
Lierdererf 19, 7364 BD Lieren
T 0651-622260
E jvthul@kliksafe.nl

Aanlevertijd van kerknieuws en berichten: uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening, postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
postbus 33, 2950 AA Alblasterdam
T 078-6912899
E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk donderdag vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,35 per mm.
Familieberichten € 0,45 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementenprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 14,50 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober)

voor het buitenland*: € 150,00 per jaar
*afwijkend tarief voor:
Canada: \$ 165, USA: \$ 140

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman
3340 Culp Rd. Unit 11
Vineland Stn. ON LOR 2E0
T 905 562 1331
E amberman47@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden bijdragen, kerknieuws, berichten en advertenties zonder overleg aan te passen, in te korten of zonder opgave van reden niet te plaatsen.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Ds. Labee over:

Oude plaat en opmerkelijke raad

Pas kocht ik een oude Statenbijbel met kanttekeningen en platen. Waarom staan daar (en in andere oude boeken) platen in van de Heere Jezus en andere wonderlijke zaken? Wat is de reden dat ds. Smytegelt de dingen soms zo anders zegt?

Oude plaat

Het is zeker opmerkelijk welke platen we aantreffen in oude Bijbels en goede boeken. Zo 'sieren' twee naakte engelenfiguren de titelpagina van de uitgave uit 1720 van 'Het Hooglied van Salomo' van ds. A. Heltenbroek (1658-1731). 'Het heilig Offerlam' geschreven door ds. A. Francken (1676-1743) heeft een titelpagina (in de uitgave van 1740) waarop onder meer de gekruiste Zaligmaker te zien is. De catechismusverklaring 'De christen geheel en al het eigendom van Christus in leven en sterven' van ds. J. van der Kemp (1664-1718) heeft in de uitgave van 1773 zelfs een halfnaakte vrouw op de titelpagina staan. Maar ook de bekende boeken van J. Bunyan (1628-1688), 'De Christen en Christinnereis naar de eeuwigheid' en de 'Heilige Oorlog', bevatten platen van de satan, engelen en van de Middelaar.

We menen dat dr. W.J. op 't Hof hierover waardevolle dingen heeft gezegd. We citeren: 'Hoewel de nadere reformatoren wars waren van elke vorm van erotiek en visuele zinneprikkeling of oneerbaarheid, ontwaart men op de titelplaten van hun boeken vaak naakte engelenfiguurtjes en soms zelfs een naakte vrouwengestalte, die onmiskenbaar een zinbeeldige functie heeft. Blijkbaar waren deze renaissancistische kunstuitingen voor hen zo vanzelfsprekend, dat zij de discrepantie tussen deze vorm van kunst en hun principiële meningsuitingen niet opmerkten, of er althans geen last van hadden. Misschien mag men zelfs opperen dat naakt in de zinbeeldige wereld voor

de oude schrijvers geen probleem was, als er tenminste geen erotische uitwerking van uitging. In beide gevallen wordt de achterliggende werkelijkheid gevormd door het gegeven dat zij in sterke mate verweven waren met de hen omringende cultuur in de zin van de kunst der Renaissance.'

Wat het afbeelden van de Heere Jezus betreft, vanuit de Roomse traditie was dat gebruikelijk en men nam daar niet direct aanstoot aan. Tegelijk is er altijd de lijn van grote terughoudendheid geweest die we anno nu graag willen benadrukken. Eusebius (circa 263-339) schreef aan keizerin Constantia dat 'God Zijn Zoon naar de aarde heeft gezonden maar ook weer heeft verhoogd, en dat Zijn Goddelijk-geestelijke Wezen niet in dode kleuren en lijnen valt weer te geven...'. Het is goed dat latere uitgaven de oude platen hebben wegge laten en de tekst overgeleverd, die het zo waard is om na(ast) de Heilige Schrift te lezen.

Opmerkelijke raad

Er zijn ook wat vragen binnengekomen rond uitdrukkingen van ds. B. Smytegelt (1665-1739). In de rubriek 'Meelezen' zijn destijds vele stukjes uit de 'Maandagse Catechisatiën' opgenomen. We zien er vanaf om wat uitdrukkingen - met name raadgevingen - die vragen opriepen hier te bespreken. Je zou bang worden om nog ooit een letter op papier te zetten... Wel willen we er enkele dingen in het algemeen over opmerken. Allereerst is het goed om de Godvrezende auteur te zien in het licht van zijn tijd. Dan komt er enig begrip voor het beroep op de oude Grieken en bijvoorbeeld een beeld uit de (heidense) mythologie dat Smytegelt invoegt. Vervolgens mogen we ook uitspreken dat het onderwijs dat gegeven wordt niet onfeilbaar is. Laten we alles wat mensen geschreven hebben en schrijven, steeds weer toetsen aan Gods onfeilbaar Woord. Lees over citeren in dit verband eens het derde onderdeel van het Besluit van de DL.

We hebben geproefd dat de (regelmatige) inzender van vragen bij deze stukjes op deze wijze het onderwijs van Smytegelt onderzocht. De Heere geve dat al onze lezers mogen lijken op de inwoners van Beréa, waarvan we lezen in Handelingen (17:11): 'En dezen waren edeler dan die te Thessaloníca waren, als die het Woord ontvingen met alle toegenegenheid, onderzoekende dagelijks de Schriften, of deze dingen alzo waren.'

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van De Saambinder kun jij/kunt u mailen naar ds. B. Labee of hem per post toezenden (zie colofon). Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie.

Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor de lezers, volgt een antwoord op jouw/uw vraag in een nummer van De Saambinder.

Graag wel wat geduld. Er liggen nog tientallen vragen op een reactie te wachten.